

HUYỆN ỦY - HĐND - UBND - UBMTTQ
HUYỆN THANH CHƯƠNG TỈNH NGHỆ AN

KỶ NIỆM 80 NĂM TRUYỀN THỐNG ĐẢNG BỘ HUYỆN THANH CHƯƠNG
(01/9/1930 - 01/9/2010)

Thanh Chương

Cửa và Này

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

Thanh Chương

Xưa và Nay

“Xưa đã từng là Nay; Nay sẽ trở thành Xưa. Đó là sự vận động của Thời gian, của Lịch sử.

Hiểu như vậy chúng ta sẽ có trách nhiệm với Thời gian, cũng là trách nhiệm với Lịch sử”.

Đại tướng Võ Nguyên Giáp

Xuân Kỷ Sửu

Bìa 1. Hồ sông Rộ trên quốc lộ 46 về quê Bác - Ảnh. Hà Lành

Bìa 4. Đỉnh tháp Bút - biểu tượng của đất học Thanh Chương - Ảnh. Hà Lành

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Thanh Chương xưa và nay / B.s.: Trần Kim Đôn (ch.b.), Bùi Văn Chất, Nguyễn Sỹ Đạm, Phan Bá Tiến. - H. : Khoa học xã hội, 2010. - 920tr. ; 27cm

Phụ lục: tr. 890-918. - Thư mục: tr. 919-920

1. Lịch sử 2. Thanh Chương 3. Nghệ An

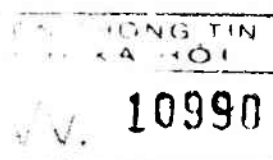
959.742 - dc14

KXB0006p-CIP

HUYỆN ỦY - HỘI ĐỒNG NHÂN DÂN
ỦY BAN NHÂN DÂN - ỦY BAN MẶT TRẬN TỔ QUỐC
HUYỆN THANH CHƯƠNG TỈNH NGHỆ AN

Thanh Chương Xưa và Nay

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2010

Chỉ đạo biên soạn

BAN THƯỜNG VỤ HUYỆN ỦY THANH CHƯƠNG KHÓA XXVIII - XXIX

Nhóm biên soạn

- **TRẦN KIM ĐÔN** (Chủ biên)
- **BÙI VĂN CHẤT**
- **NGUYỄN SỸ ĐẠM**
- **PHAN BÁ TIẾN**

CUỐN SÁCH NÀY ĐƯỢC TÀI TRỢ BỞI
HỘI DOANH NHÂN THANH CHƯƠNG TẠI HÀ NỘI

LỜI DẪU SÁCH

Thanh Chương là huyện có từ lâu đời. Địa giới hành chính, tên gọi của huyện và các xã đã qua nhiều lần chia tách, thay đổi; huyện từng có các tên gọi Thổ Du, Thanh Xuyên, Thanh Giang, Thanh Nhai và có danh xưng Thanh Chương từ năm 1469.

Thuở ấy, Thanh Chương kéo dài một dải bên hữu ngạn sông Lam, từ ngã ba Cây Chanh (nay là Anh Sơn) xuôi mãi tới Hương Sơn, La Sơn - Hà Tĩnh.

Địa hạt Thanh Chương như hiện nay là có từ đầu thế kỉ XX, khi có sự điều chỉnh địa giới giữa hai huyện Thanh Chương và Nam Đàn. Từ đấy cư dân Thanh Chương có cả hai bên bờ sông Lam, dựa thế cận thủy, cận sơn, lập kế sinh nhai, tạo nên những mạch đất, những ngôi làng, những dòng họ văn hiến, sâu nặng nghĩa tình.

Trong quá trình biến thiên của lịch sử, đã có nhiều sự kiện, địa danh, nhân vật lịch sử đi vào sử sách, thơ ca,... nhưng cũng còn có những sự kiện, địa danh, nhân vật nếu không được ghi chép lại sẽ bị lãng quên.

Nhân kỷ niệm 540 năm danh xưng Thanh Chương (1469-2009), 80 năm Ngày truyền thống của Đảng bộ và nhân dân huyện nhà (1/9/1930-1/9/2010), Ban Thường vụ Huyện ủy quyết định biên soạn và xuất bản cuốn "**Thanh Chương - Xưa và Nay**" nhằm bổ sung vào bộ sưu tập *Đất và Người Thanh Chương Xưa Nay*, trên cơ sở thừa kế những tìm tòi và ghi chép từ hai cuốn *Thanh Chương huyện chí* - di sản của tiền nhân từ thời Lê đến đầu thời Nguyễn và những tác phẩm của các thế hệ tiếp theo về chủ đề trên mà Thanh Chương đã có.

Để phản ánh một cách toàn diện về một vùng đất hàng ngàn năm hình thành và phát triển là một việc rất khó, nhưng nếu thấy khó mà không làm thì sẽ có lỗi với lịch sử, với hậu thế.

Ban Biên tập đã sưu tầm, tuyển chọn và giới thiệu các bài viết, các tư liệu từ nhiều sách, báo, tạp chí, như “*Những vì sao đất nước*”; “*Những người cộng sản trên quê hương Nghệ Tĩnh*”; “*Với quê hương*”; “*Thanh Chương - Đất và Người*”... và trong các tập kỷ yếu hội thảo về truyền thống của huyện với nhiều bài viết của các tác giả trong và ngoài huyện, để biên soạn thành tập sách này; đồng thời với việc huyện xuất bản cuốn “*Thanh Chương tiềm năng và cơ hội*”; đĩa VCD với những bài hát ca ngợi quê hương.

Trong quá trình biên soạn, chúng tôi đã được nhiều người, nhất là con em quê hương đã và đang công tác ở các ban, ngành, đoàn thể Trung ương và ở tỉnh, các cán bộ lão thành cách mạng, cán bộ tiền khởi nghĩa, nhiều học giả, nhiều cán bộ, đảng viên trong và ngoài huyện nhiệt tình cổ vũ, cộng tác và giúp đỡ có hiệu quả. Tuy nhiên, do nhiều nguyên nhân, chủ yếu là do năng lực có hạn, nguồn tư liệu không đầy đủ, cho nên những sự kiện, địa danh, nhân vật, công trình từng làm thay đổi diện mạo ở một huyện miền núi như Thanh Chương, đứng ra trong cuốn sách này phải có một dung lượng đáng kể. Thế nhưng yêu cầu chính đáng ấy, nay chưa đáp ứng được.

Ban Biên soạn đã xác định phương châm là lấy chất làm trọng, chấp nhận có thể sót nhưng hạn chế thấp nhất cái sai; chấp nhận thà “cái tâm” chưa đạt nhưng “cái tâm” thì phải thật sự đưa hết trí tuệ, trách nhiệm, tình cảm với quê hương. Chúng tôi rất mong nhận được sự góp ý của quý vị độc giả gần xa để khi cuốn sách này tái bản có chất lượng tốt hơn.

Nhân dịp này, xin trân trọng cảm ơn các nhà khoa học, các tác giả đã đóng góp bài, ảnh; cảm ơn các tổ chức, cá nhân đã giúp đỡ cho Ban Biên soạn. Xin trân trọng cảm ơn anh chị em quê hương và Hội Doanh nhân Thanh Chương tại Hà Nội đã tài trợ để xuất bản cuốn sách này; cảm ơn Nhà xuất bản Khoa học xã hội đã giúp đỡ để cuốn sách đến được với bạn đọc.

BAN THƯỜNG VỤ HUYỆN ỦY THANH CHƯƠNG KHÓA XXVIII - XXIX

Phần 1

**HUYỆN CHÍ VÀ ĐỊA LÝ
THANH CHƯƠNG**

THANH CHƯƠNG HUYỆN CHÍ

Bùi Dương Lịch

Bản dịch: Bùi Văn Chất

MỘT SỐ TRAO ĐỔI VỀ VIỆC GIỚI THIỆU THANH CHƯƠNG HUYỆN CHÍ¹

Thanh Chương huyện chí là một tác phẩm viết bằng chữ Hán, được lưu giữ tại Thư viện Hán Nôm, kí hiệu thư tịch: VHv2557. Tác phẩm được Bùi Văn Chất dịch, Nhà xuất bản Nghệ An ấn hành năm 2008. Cùng với *Thanh Chương huyện chí* của Bùi Dương Lịch, chúng ta còn có một cuốn huyện chí khác là *Thanh Chương huyện chí* của Nguyễn Điển² khi ông làm Tri huyện Thanh Chương. Cuốn *Thanh Chương huyện chí* của Nguyễn Điển đã được Huấn đạo Thanh Chương là Lê Văn Tập³ dịch ra Quốc ngữ ngay từ thời đó. Cuốn này lưu giữ tại Thư viện Nghệ An với số Thư tịch 1972 ĐC-3V.

Thanh Chương huyện chí là những ghi chép có tính chất tổng hợp về huyện Thanh Chương: không thiên về lịch sử như *Hoàng Lê nhất thống chí* của Ngô Gia Văn Phái hay thiên về địa lý như *Địa dư chí* của Nguyễn Trãi. Do đó, ngoài những mô tả về địa lý, tác phẩm còn cung cấp cho ta một cái nhìn tương đối toàn diện về sông núi, đất đai, sản vật, con người của một vùng đất.

Tác phẩm được biên soạn công phu dưới sự chỉ đạo thống nhất của quan Đốc học Nghệ An - Hoàng giáp Bùi Dương Lịch - với một ý thức rất rõ nét. Để

-
1. Cho đến nay, để hiểu thêm về Thanh Chương xưa, đã có một số tài liệu, một số sách hết sức đáng quý: ngoài những ghi chép chính thức của các triều đại, các văn bia, còn có thể tra cứu thêm ở *Đại Đồng khoa lục*, *Hoan Châu kí*...
 2. Không rõ tiểu sử, lai lịch quê quán của tác giả.
 3. Người xã Liên Trì - Thanh Hoá. Cử nhân, khoa Giáp Thân (Kiến Phúc - 1884).